

УДК 378.091.31

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

О. В. Бондаренко

У статті розкривається сутнісна характеристика інтерактивних технологій навчання. Розглянуто питання формування позитивних міжособистісних стосунків у колективі. Розглядаються інтерактивні методи навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення.

***Ключові слова:** інтерактив, інтерактивна технологія навчання.*

Сучасна парадигма гуманістичної освіти ґрунтується на ідеї самоцінності особистості, її духовності та здатності до самореалізації, забезпеченні умов саморозкриття, активного засвоєння способів пізнавальної діяльності. В основі гуманізації освіти лежить істина, за якою «людина є мірилом усіх речей», найвища соціальна цінність, альфа й омега суспільного прогресу, його умова, сенс, рушійна сила і, звичайно, результат.

Порівнюючи три найбільш поширені типи навчання (традиційне, розвивальне та особистісно-орієнтоване), можна дійти висновку, що сучасний гуманістичний (особистісний) освітній процес має бути побудований саме в контексті особистісно-орієнтованого навчання [2].

Сучасні стратегії навчання (інформаційно-пояснювальна, стратегія оволодіння готовими знаннями, стратегія формування умінь і навичок, пошуково-дослідницька та ін.), інноваційні технології навчання (технологія співробітництва, розвивального навчання, організації творчої діяльності, навчання в групах, особистісно-орієнтовна та ін.) не можуть існувати в «чистому вигляді» [1]. Практика свідчить, що реальне навчання – це завжди синтез різних концептуальних підходів, поєднання різних технологій, що можна пояснити великим розманіттям педагогічних завдань і ситуацій, індивідуальними особливостями.

Світ розвивається діалектично (по спіралі), тому нові технології (особливо в педагогіці) – це, як завжди, модернізовані технології, до яких раніше зверталось людство. Будь-який тип навчання, технологія чи парадигма в будь-які часи мали на меті розвиток особистості, але тільки сучасні особистісні інноваційні технології, особистісно-орієнтоване навчання та гуманістична парадигма освіти ставлять пріоритет людської особистості в центр навчально-виховного процесу.

Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови від слова «interact», де «enter» – взаємний і «act» – діяти. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації навчально-виховного процесу, яка має конкретну, передбачувану мету – створити умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. При інтерактивному навчанні навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх студентів. Це взаємодії, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером студентського колективу, не уможливорює, як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою [2].

Саме на таких заняттях мають формуватися засади демократичності, критичного мислення, прийняття оптимальних рішень, вміння спілкуватися з ровесниками. Такі підходи до навчання використовувалися і раніше.

Застосовування бригадно-лабораторних та проектних методів, робота в парах змінного складу, виробничі й трудові екскурсії давали різні результати. Подальша розробка елементів інтерактивного навчання розкрита в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70–80-х рр. Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової та інших.

Групові форми навчальної діяльності студентів активно розвиваються та вдосконалюються і в наш час.

Для ефективного набуття знань, вмінь і навичок потрібна напружена розумова робота студента та його активна участь у колективі. Цього можна досягти за допомогою активного (інтерактивного) навчання.

Колективна (кооперативна) форма навчальної діяльності студентів – це така форма організації інтерактивного навчання у малих групах, які об'єднані спільною навчальною метою [3]. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного студента

опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Кооперативне навчання відкриває для студентів можливості співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню високих результатів засвоєння знань та формування вмінь і навичок, реалізації творчого потенціалу.

Щоб цей метод дав максимальний результат, потрібно:

- переконатися, що студенти володіють знаннями та вміннями, необхідними для виконання завдання; якщо робота виявиться надто складною для більшості, вони не стануть докладати зусиль;
- об'єднати студентів у підгрупи (по 3 – 5);
- запропонувати їм пересісти за підгрупами;
- повідомити студентам про розподіл роботи, яку вони повинні виконувати;
- необхідно бути уважним до питань внутрішньо-групового керування, де один зі студентів повинен відзвітувати про роботу підгрупи;
- кожна підгрупа отримує конкретне завдання і правила щодо організації роботи;
- стежити за часом, підгрупам надати достатньо часу на виконання завдання;
- бути готовим до підвищеного шуму, характерного для методу спільного навчання;
- під час роботи підходити до груп, пропонувати за необхідності допомогу, але й не відвертати увагу на себе; продумати про свою роль у подібній ситуації;
- запропонувати підгрупам подати результати роботи;
- з'ясувати, чи була проведена робота корисною, чого вони навчилися, чи можна використати їхні ідеї наступного разу.

Студенти зацікавлені в якості виконання роботи, бо оцінюється робота всієї групи. Спільні зусилля приводять до того, що всі члени групи прагнуть до взаємної вигоди. У ситуаціях кооперативного навчання існує позитивна взаємозалежність цілей, що досягаються студентами: вони розуміють, що можуть досягти своєї особистої мети тільки за умови, що їхні товариші по групі також досягнуть успіху. Успіх члена команди при презентації результатів роботи залежить від внеску всіх студентів підгрупи, що допомагають один одному знаннями, вміннями й практичними можливостями [5]. Жоден член групи не має всієї інформації, умінь чи можливостей, необхідні для того, щоб забезпечити успіх групової діяльності.

Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами й методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання.

Прикладом інтерактивних технологій навчання є робота в парах, що потребує колективного обговорення та спільної роботи.

Інтерактивна технологія «робота в парах» особливо ефективна на початкових етапах навчання. Її можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань, виконання лабораторної роботи. За умов парної роботи всі студенти отримують рідкісну за традиційним навчанням можливість говорити, висловлюватися, співпрацювати, обмінюватись ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед колективом. Використання такого виду співпраці сприяє тому, що члени групи не можуть ухилитися від виконання завдання. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують великої затрати часу.

Для організації роботи потрібно:

- запропонувати завдання;
- об'єднати студентів у пари, визначити, хто з них буде висловлюватися першим, обговорити свої ідеї один з одним, досягти згоди щодо розв'язання проблеми;
- по закінченні часу на обговорення кожна пара презентує результати роботи, обмінюється своїми ідеями та аргументами з усією групою, що може бути початком дискусії або іншої пізнавальної діяльності.

Подані приклади фрагментів інтерактивних технологій передбачають підвищення мотивації до навчання, ефективного засвоєння навчального матеріалу та набуття ґрунтовних умінь і навичок.

Таким чином, можна відзначити, що інтерактивні технології навчання є процесом активного пізнання, заснованим на взаємодії та діалозі рівноправних суб'єктів – викладача та студентів, за наявності спільної мети навчання, запланованого результату, з опорою на суб'єктний досвід кожного члена групи, що протікає в психологічно комфортних умовах, в атмосфері взаємної підтримки, співтворчості та співпраці.

Знання властивостей інтерактивних технологій навчання, функцій, закладених у процесі їхнього застосування в навчальному процесі, засвоєння загальнопедагогічних і предметно-методичних знань про них, формування практичних умінь і навичок з їх застосування, розвиток технологічних, комунікативних, рефлексивних, методичних та інших здібностей викладачів сприятиме формуванню готовності майбутніх фахівців до застосування інтерактивних технологій навчання в подальшій професійній діяльності [4].

Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і

застосування методів навчання не існує. Педагог самостійно приймає рішення про використання того чи іншого методу на основі свого власного досвіду, врахування особливостей студентської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання.

У процесі навчання найбільш доцільне використання в першу чергу тих методів, за яких:

- ✓ у студентів розвивається бажання до творчої, продуктивної праці;
- ✓ учні прагнуть до активних дій, досягають успіхів і мотивують власну поведінку;
- ✓ відпрацьовуються моделі поведінки, необхідні для успішної професійної чи підприємницької діяльності.

Література

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160 с.
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. Уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.Н.Н., 2002.
3. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2 т. Т.1. М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
4. Хуторской А. В. Современная дидактика. – С.-Петербург, 2001.- 553с.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ

О. В. Бондаренко

В статье раскрывается сущностная характеристика интерактивных технологий обучения. Рассмотрены вопросы формирования позитивных межличностных отношений в коллективе. Рассматриваются интерактивные методы обучения как одно из педагогических условий формирования профессионального самосознания.

Ключевые слова: интерактив, интерактивная технология обучения.

USE OF INTERACTIVE FORMS OF EDUCATION

O. V. Bondarenko

The article exposes the essential characteristics of interactive learning technologies. The article is devoted to the formation of positive interpersonal

relationships in the team. Interactive methods of students' education as one of pedagogical requirements of the professional self-consciousness formation are offered in this article.

Keywords: *interactive, interactive teaching technology.*

Бондаренко Ольга Володимирівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва та професійної майстерності Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент С. А. Шпетик

УДК 373.2.014(477.62), „196/199”(043.3)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї (Історико-педагогічний аспект)

В.М.Вакуленко

На засадах етнопедагогіки досліджено історико-педагогічний аспект ціннісних орієнтацій української сім'ї в контексті аксіології. Доведено, що сімейні цінності є фундаментом громадського суспільства. Найбільш стійким, соціально й духовно значущим елементом у національному вихованні особистості виявилась українська сім'я. Вона зберегла тисячолітню культуру народу, з глибин якої проглядається її етногенез. У нелегкій боротьбі вижила національна ідея народу, яка є основою творення змісту сімейного і соціального виховання дітей в нових умовах України.

Ключові слова: *сім'я, цінності сімейного життя, національні цінності, громадські цінності, громадське виховання.*